

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר
דרשו הוי' – תרצ"א

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ח ר' אברהם אליעזר הלוי וזוגתו מרת פעשע לאה שיחיו קליין

הרה"ח ר' שמעון וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאָלדמאַן

הרה"ח ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"ח שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה, ובתם רחל

מרת זיסי ובעלה הרה"ח אהרן משה גראָסבוים,

ובנותיהם חי' מושקא, חנה מרים ויאשא ליבא

מרת חנה ובעלה הרה"ח שניאור זלמן שפירא,

ובניהם מנחם מענדל וחיים צבי הירש

הרה"ח יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית, ובתם מושקא

חי', שמואל זנוויל הלוי, מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

און רירט אָן בעצם הנפש שלמעלה מבחי' חכ', דהנה זה מה שבא בבחי' חכ' ושכל הרי זה בא גם באותיות הדבור דאותיות הדבור הם כלים אל החכ' ושכל שמתלבשים בהם, אבל התפעלות הנפש מה שלמעלה מהשכל והטעם הרי א"א לבא בדבור כ"א בקול פשוט, אמנם זהו בעצמות הנפש אשר עדיין יש לה אחיזה בהארת הנשמה המתלבשת בגוף והוא בחי' מקיף דחי', דמקיף דחי' הוא שרש ומקור בחי' הפנימי, ולכן ה"ז בא בקול עכ"פ אבל צעקת הלב הוא שמגיע בעצם הנפש ממש שאין לו אחיזה בפנימיות כלל והוא בחי' מקיף דיחידה ומקיף דיחידה הוא מקיף הרחוק שאינו בבחי' מקור כלל אל הפנימיות וע"כ א"א לבא בקול כלל גם לא בקול פשוט. וכמו בהתפעלות עצמות הנפש שאין בו כח לצעוק כלל רק נשאר כאבן דומם והוא צעקת הלב כמ"ש⁹⁴ צעק לבם אל הוי', שהלב עצמו צועק וכלה בלי שום קול⁹⁵, והוא הזות העצמות ממש, וזהו"ע תשו"ע ועי"ז הוא התקון לענין ה' שגרם הסתלקות אור המאיר בכלים, ועי" תשובה זו נעשה המשכת האורות בכלים ולהיות דתשובה זו הוא בעצמות נפשו דזהו הזות העצמות ממש לכן הוא ממשיך בחי' עצמות אוא"ס ב"ה ובמילא הנה האור הנמשך הוא במעלה ומדרי' גבוה יותר דלהיות שרש⁹⁶ ההמשכה הוא מעצמות א"ס ב"ה. וזהו דרשו הוי' בהמצאו בזמן שהוא מצוי גם ליחיד, דהנה מ"ש בכל קראנו אליו, ה"ז ג"כ בחי' אוא"ס שלמעלה מהשתל' והוא בחי' טוב וישר, דמדותיו הם ע"ס שהם בבחי' השתל' וחכ' היא ראשית ההשתל', וע"פ החכ' הרי גם התשובה אינה מועילה, ולזאת צ"ל הקריאה אליו שהוא בחי' אוא"ס שלמע' מהשתל' והם בחי' יגמה"ר אבל מ"מ הוא מה ששייך להשתל' וע"כ הנה בבחי' ומדרי' זו יש בזה עדיין חילוקי מדרי' צבור ויחיד, אבל בעשי"ת דאז הנה חשף ה' את זרוע קדשו⁹⁷ קירוב המאור אל הניצוץ⁹⁸, שהוא המשכת הכח וגילוי ההתעוררות מלמעלה שיוכלו לעשות תשובה ולכן הנה אז הוא זמן התשובה לתקן כל הפגמים והחסרונות שחיסר באיזה מצוה או קיצר בעבודת ה'. וזהו דרשו ה' בהמצאו בזמן שהוא מצוי שהוא עת רצון דאז עי' התשובה ממשיכים הרחמים הפשוטים דעצמות אוא"ס ב"ה.

קיצור. תשובה עילאה, והרוח תשוב היינו למעלה גם מהירידה הא' שהוא בחי' נתת בי, והוא צעקת הלב בחי' מקיף דיחידה שלמעלה מצעקת הקול מקיף דחי', והוא הזות העצמות, ויבאר דבכל קראנו אליו יגמה"ר, ובזה יש עדיין הפרש בין יחיד לרבים, אבל בעשי"ת קירוב המאור ונמצא גם ליחיד.

ענינים. (ט) תשו"ע (ב) והרוח תשוב למעלה מבחי' נתת, (ג) תיקון לענין ה' דחטא. (ד) צעקת הקול מקיף דחי'. יא) צעקת הלב מקיף דיחידה.

(94) איכה ב, יח.

(95) ראה המשך תערי"ב ח"ב ע' תרפט. ע' תתכג ואילך.

(96) כ"ה בהעקתה ובספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. בכת"ק: להיות דרשו.

(97) ישעי' נב, י.

(98) ראה דרך חיים כא, סע"ב. כד, ד ואילך. צא, א. ספר המאמרים תרפ"ט ע' 31. ע' 264. תרצ"ז ע' 158.

תרח"ץ ע' ב. ועוד.

MA'AMAR
DIRSHU 5691
Copyright © 2004

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

היער ומבואר בסש"ב פל"א⁸⁵ דכך היא המדה לאכפי' לסט"א במינה ודוגמתה, אבל הוא מהטוב שבנוגה ונקראת נוגה מלשון הארה שע"י בחי' זו דמרירות הבאה מטוב שבנוגה ה"ה מתקרב לאור הקדושה, וזהו תשובה תשוב ה' תתאה מנפילתה שנתלכשה ההשפעה בע"ס דנוגה לחזור למקורה הרמתה, דזהו תקון להענין הא' דחטא ועון שהוא מה שע"י חטאו ועונו נמשך החיות דקדושה בהיכלות הקלי' וסט"א, הנה עתה כשעושה תשובה ומתחרט על העבר במרירות אמתי, דמרירות זו הוא מה שעוקר רצונו מזה, הנה במרירות זו ועקירת רצון זה ה"ה לוקח החיות מהסט"א ומשיב ומחזיר את אור הקדושה למקומו דזהו תש"ת. ופי' תש"ע הוא כמ"ש⁸⁶ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה⁸⁷, דהנה בירידת הנשמה בגוף יש ד' ירידות וכמ"ש⁸⁸ נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה כו' ואומר נתת בראתה יצרתה נפחתה ד' לשונות שהם ד' ירידות והיינו ההמשכה מבחי' יחידה ע"י חי' נשמה רוח נפש⁸⁹ שהן נגד ד' אותיות דשם הוי"ו⁹⁰ דחלק הוי' עמו⁹¹, והיינו דכמו שהמשכת האור הוא ע"י ד' אותיות הוי' יו"ד צמצום ה' התפשטות ו' המשכה ה' התפשטות⁹² והיינו דכל הבאת והמשכת האור הוא ע"י צמצום והתפשטות והמשכה והתפשטות, הנה כמו"כ המשכת הנשמה משרשה ומקורה העצמי הוא ע"י ד' אותיות הם ד' מדרי' נתת בראתה יצרתה נפחת שהם חי' נשמה רוח ונפש.

קיצור. תשובה תתאה הוא ב' ענינים א' התעוררות רחמים, ב' ביטוש הסט"א, והוא ע"י מרירות שהוא הטוב דנוגה, דע"ז לוקח החיות מהסט"א, והוא תיקון להענין הא' הנעשה בחטאו.

ענינים. ח' תש"ת⁶ התעוררות רחמים, ג' ביטוש הסט"א, א' תיקון לענין הא' דחטא.

וזהו ענין התשובה מ"ש והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה שתשוב בבחי' הביטול ומס"נ אל האלקים אשר נתנה היינו למעלה גם מהירידה הראשונה שהוא בחי' שנתת ביי⁸⁵, והיינו שתשוב לשרשה ומקורה העצמי שהיא בחי' אין ממש וזהו"ע תש"ע שהתשובה היא אל המדרי' היותר עליונה והוא אל האלקים אשר נתנה למעלה מבחי' נתת בי, ובעבודה הו"ע צעקת הלב שלמעלה מצעקת הקול, דהנה הצעקה בקול פשוט הגם דזהו ג"כ מפני שמגיע ונוגע, וואס עס דערלאנגט

(85) לט, ב.

(86) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו (עא, ג ואילך).

(87) ראה ספר המאמרים תרכ"ז ע' קצה. תרל"ג ח"ב ע' שכת. המשך תעריב ח"א ע' קיט.

(88) ברכת „אלקי נשמה" (ברכות ס, ב).

(89) ראה סידור האריז"ל במקומו. פרי עץ חיים שער הברכות רפ"ז. וראה לקו"ת פ' ראה כז, א.

(90) ראה לקו"ת שם. ספר המאמרים תרל"ג ח"ב ע' תמד. תרצ"ב ע' תב. וראה ד"ה מי יתן מציון שנה זו (תרצ"א).

(91) האזינו לב, ט.

(92) ראה אגה"ת פ"ד (הנ"ל בפנים). ובכ"מ.

(93) ראה לקו"ת האזינו שם (עב, רע"א). וראה ד"ה מים רבים תשל"ח (ספר המאמרים מלוקט ח"א ע' רעו. בהוצאה החדשה – ח"א ע' רמח) ובהערה 41 שם.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"פ נצבים ויילך, שבת סליחות הבעל"ט, הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה דרשו הוי' בהמצאו גו' אשר לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מש"פ וילך שבת תשובה תרצ"א ריגא (נדפס בספר המאמרים קונטרסים ח"א קלב, ב ואילך)*. לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וציונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים"

כ"ג אלול, ה'תשס"ד

ברוקלין, ניו.

* בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעייני המאמרים שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם לספריית אגודת חסידי חב"ד, מחלקת מערכת „אוצר החסידים", 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, ניו. או בדואר אלקטרוני: info@lahak.org, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

המשכת וגילוי האור בהכלים, וע"י חטא ועון שעושה פגם בהכלים וגורם הסתלקות אור המאיר בהכלים, ה"ז היפך רצה"ע, והב' מה שנאבד האור והגילוי מסט' דקדושה, וכמ"ש⁷⁵ הצדיק אבד, דבזה גופא הוא ב' ענינים, הא' מה שנאבד האור מסט' דקדושה, והב' מה שע"ז הרי אבד מלקבל ברכאין מלעילא⁷⁶ דכאשר נמשך האור במקומו הראוי ע"פ התורה הרי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח⁷⁷ וכאשר ח"ו נאבד האור מסט' דקדושה הרי גם אבד מלקבל ברכאין מלעילא ואז ח"ו מתחזק ההעלם וההסתר ביותר וכמא⁷⁸ קוב"ה סליק לעילא ולעילא ונשאר חשך למטה. וז"ש⁷⁹ כי שתים רעות עשו דבמעשה ההוא גורמים שתים רעות⁸⁰ הא' אותי עזבו הוא סילוק האור, והב' לחצוב להם בורות נשברים שממשיכי' תוס' יניקה בבורות נשברים.

קיצור. ע"י חטא ועון גורמים א) המשכת חיות הקדושה תוך היכלות דסט"א, ב) הסתלקות אור המאיר בכלים, ויבאר דהנהגת האדם בטוב והפכו פועל עילוי או כתם בהמלאכי' ובהם וע"י מגיע בהכלי' דע"ס, וסילוק האור הוא היפך רצה"ע ופוגם א) שנאבד האור מן הקדושה, ב) דאביד מלקבל ברכאין עילאין.

ענינים. ז) החטא גורם ב) סילוק מהקדושה ותוס' לסט"א.

והנה בכדי לתקן כל זה הוא ע"י התשובה ולזאת הנה בתשובה צ"ל ג"כ ב' מדרי' והם תשובה תתאה ותשובה עילאה, ופי' תשו"ת מבו' באגה"ת פ"ז שהם ב' דברים הא' הוא לעורר רחמים העליונים ממקור הרחמים על נשמתו ונפשו האלקית שנפלה מאיגרא רמה⁸¹ היינו מקור החיים כו', וכמ"ש באגה"ת פ"ד שהנשמה היא מפנימיות החיות שהוא חלק הוי' ב"ה⁸², לבירא עמיקתא⁸³ הן בורות נשברים הנ"ל. והב' לבטש ולהכניע הקלי' וסט"א אשר כל חיותה הוא רק גסות והגבהה כמ"ש⁸⁴ אם תגביהי כנשר כו' והביטוש וההכנעה עד עפר ממש זהו מיתתה וביטולה דזהו ע"י לב נשבר ונדכה להיות נבזה בעיניו נמאס, ובכדי שיהי' לב נשבר ונדכה הוא ע"י שיהי' ממארי' דחושבנא כמ"ש בס"ב פכ"ט⁸⁵ דכאשר עושה חשבון צדק בנפשו באמת הנה אז בא למרירות אמיתית שמתמרמר במאד, והגם דמרירות הוא מק"נ אמנם זהו מהטוב שבנוגה וכמארז"ל (סנהדרין ל"ט ב') מיני ובי' אבא ליזול בי' נרגא ופרש"י אבא יער, מעצמו של יער יכנס בתוך הגרזן להיות בית יד ויקצצו בו את

(75) ישעי' נו, א.

(76) ראה זהר ח"ב נו, סע"א ואילך. זח"א נה, ב. מאורי אור א, ג.

(77) ראה זהר ח"ב קסב, ריש ע"ב. ח"א צט, ריש ע"ב. וראה אוה"ת חנוכה רפז, א. ועוד.

(78) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה, רע"א.

(79) ירמ' ב, יג (ושם: כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארת נשברים אשר לא יכילו המים).

(80) ראה זהר ח"ג רסו, א וברמ"ז שם. וראה גם לקו"ת צו יא, ג. אוה"ת נ"ך ח"א ע' שכת.

(81) לשון חז"ל – חגיגה ה, ב.

(82) בד"ה אלקים זנחתנו פר"ת שבהערה 1 מוסיף כאן: „ועמ"ש בתו"א והוספות בהגה' לד"ה להבין ענין הברכות" [ראה אוה"ת בראשית ח"ג תקנג, ב ואילך. ספר המאמרים תרל"ח ע' קו ואילך].

(83) עובדי' א, ד.

(84) לו, ב.

להסתלק למקורו ושרשו וכמ"ש בתו"א בד"ה ארדה נא⁷⁰ שהפגם מגיע בבחי' הכלים, דהנה כתיב (זכרי' ד'7) עיני הוי' המה משוטטים בכל הארץ, והן מלאכים הנק' מארי דעינינו⁷² ועל ידם הוא העלאת זכות וחוב של הנבראים, וע"י כל מצוה ומצוה והנהגה טובה במדות טובות וגם אפי' תנועה קלה בהנהגת בני אדם באהבה ורעות מה שבטבע המדבר שהוא מדיני⁷³ (אוהב רעים ומשתדל לטובת חברו וכו') בטבעו, הנה בישראל מדות אלו והנהגות אלו הם מצוה, וכמ"ש⁷⁴ ואהבת לרעך כמוך, ולזאת הנה בכל קירוב הדעת ופיוס או צהיבות פנים שהאחד מראה לחברו הרי זה מצוה, ונעשה עי"ז עילוי בהמלאך שנתעלה בזה, ומעלה זכות זה לשרשו בבחי' הכלים העליונים שע"ז מזדכך הכלי ומתחזק ומקבל ביותר האור עליון שמאיר בהכלי, אבל ע"י החטא ועון נעשה כתם ופגם בהמלאך, וגם אפי' הנהגה לא טובה גורם ופועל שחרות בהמלאך. והיינו דלא מיבעי מדה רעה ככעס ורכילות, או בדיחוי של שפיכת דמים ובזיונות והלבנת פנים שהם עבירות ממש, דזהו מה שלפעמים יכול להיות שאופן ההנהגה היא חמורה מגוף הדבר, ועד"מ כאשר א' מבקש איזה טובה מחברו שהמבקש טועה ביכולת האיש ההוא הנה גוף הפועל הוא רשות ואינו מחויב להגיד לו האמת שאינו יכול לעשות זאת, אבל כאשר מדחה אותו בדיחוי של בזיון והלבנת פנים אז הוא עבירה ממש. אלא גם הקרירות די קאלטקייט צום אַנדערן, אז דעם אַנדערנס ענין איז אים ניט נוגע, והיינו העדר הקירוב הראוי להיות ע"פ התורה והמצוה ה"ז פועל וגורם שחרות בהמלאך, דשחרות הכתם והפגם שנעשה בהמלאך הנה על ידי זה עולה הפגם גם בהכלים דמשם שרש התהוות המלאכים, וכאשר נפגם הכלי ממילא מסתלק האור. וכמו בגשמיות כאשר ח"ו מתקלקל אחד האברים באיזה חולי ר"ל הרי כח הנפש מסתלק מהאבר ההוא, הנה בדוגמא כזו למעלה דע"י חטא ועון גורמים הסתלקות אור המאיר בהכלים וטעם הדבר הוא לפי שאו"פ הוא שצריך לכלי אשר בה ישכון, ולזאת הנה כאשר נפגמה הכלי שאינה כלי לקבלה ממילא מסתלק האור, והרי לבד פגם הכלי דע"ז גורמים אחיות החיצוניים בבחי' חיצוני' הכלים, והיינו דלבד התוס' חיות הנמשך לקלי' וסט"א מגוף ועצם העיניים הלא טובים אשר עשה, הנה גורמים להם תוס' יניקה מה שיונקים מבחי' חיצוני' הכלים דזה בא ע"י פגם בהכלים, דכאשר הכלי שלמה וטהורה אין הקלי' וסט"א יכולה לקבל שום יניקה, דהרי אין להם שום אחיזה בכללי' העליונים אפילו מחיצוני' הכלי, אבל כאשר הכלי נפגמה דפגם זה גורם שהקלי' וסט"א יש להם איזה אחיזה בחיצוני' הכלי, ומקבלים יניקה מזה, הנה לבד זאת, הנה גוף ועצם הענין דסילוק האור מן הכלים הוא פגם גדול בשתי עינינים הא' שזהו היפך רצה"ע ב"ה דרצונו ית' הוא שיהי'

(70) יד, ד ואילך.

(71) פסוק י.

(72) „ועמ"ש בזהר משפטים דק"ז ע"א ודק"י ע"א וברע"מ אמור דצ"ט ע"א שהן מלאכים שנק' מארי דעינינו מארי דאשגותא כו" – המשך תער"ב ח"ג ע' איתת. וראה זח"ב ג. ב. רב. א. תקו"ז ת"ל (עה, א).

ת"מ (א, א). ת"ע (קלא, א).

(73) ראה מורה נבוכים ח"ב פ"מ. ח"ג פכ"ז. וראה רמב"ם הל' דעות רפ"ו. ועוד.

(74) קדושים יט, יח.

בס"ד. ש"פ וילך, ש"ת תרצ"א, ריגא.

דרשו' הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, וארז"ל (יבמות מ"ט ע"ב וק"ה ע"א) כתיב (דברים ד') מי כהוי' אלקנו בכל קראנו אליו דמשמע תמיד דזהו בכל קראנו היינו בכל זמן שקוראים וכתיב (ישעי' נ"ה) דרשו הוי' בהמצאו, בזמן שהוא מצוי, לא קשיא הא ביחיד והא בצבור, ויחיד אימת א"ר נחמן אמר רבה בר אבא אלו עשרה ימים שבין ר"ה ויוהכ"פ, והוא לפי שאז זמן רצון ומאיר גילוי או"ס וה"ה נמצא כבי' לדורשיו גם ליחיד, וצ"ל והלא אי' בספרי' מי כהוי' אלקינו בכל קראנו אליו, אליו ולא למדותיו, וידוע הפי"ט דמדותיו הן ע"ס דאצי, ואליו הוא בחי' עצמות או"ס שלמע' מהשתל' ע"ס, א"כ מפני מה זהו רק לצבור. דלכאורה הנה מצד בחי' ומדרי' זו ה' צ"ל יחיד וצבור שוין, ואיזהו גילוי הוא בעשיית' שאז הנה גם היחיד שוה לצבור. אך הענין הוא דהנה כתיב (תהלים פ"ה) שובנו אלקי ישענו והפר כעסך עמנו ואיתא במד"ת: אמרו בני קרח עד מתי אתה אומר שובו בנים שובבים, והן אומרים לך שוב אתה תחלה, שנא' שובה ה' עד מתי והנחם, ואתה אומר לא כי אלא אתם תחלה, לא אתה תשוב לעצמך ולא אנו נשוב לעצמנו, אלא שנינו כאחד שנא' שובנו אלקי ישענו, שבני קרח עושים פשרה שהקב"ה אומר שובו בני דישאל

(1) מאמר זה נדפס בקונטרס יו"ד (ספר המאמרים קונטרסים ח"א קלב, ב ואילך). בהוצאה זו ניתוספו מ"מ והערות ע"י המו"ל.

ב"יאר נתיב" למאמר זה כותב רבינו: „ענין הפשרה דבני קרח, לוקח מהדרוש שעל פסוק ג' בס' סמ"ך דתהי' מרשימת שנת תר"פ [ד"ה אלקים זנחתנו],* אות ב' [ספר המאמרים פר"ת ע' עא ואילך] חצי מאות ג' עד חהו בחי' תשוע' שבעצמות הנשמה ממש [ספר המאמרים שם ס"ע עה] בביאור וסידור עצמי".

לכמה ענינים המבוארים בהמאמר – ראה ד"ה במדרש תלים כו' אמרו בני קרח באוה"ת דרושים לשבת שובה ע' ב'תצה. ע' ב'תקד ואילך. אוה"ת נצבים ע' אריח ואילך. ד"ה איתא במד"ת כו' אמרו בני קרח וד"ה מן המיצר בספר המאמרים תרל"ב ח"ב ע' תצח ואילך. ס"ע תקי ואילך.

בגובתי"ק כ"ק אדמו"ר מהור"י צ. ב. ספר הקיצורים והענינים מהדרושים שנאמרו בעה"י מש"פ נצבים תרצ"ד י"ק, כסדרן, בשנת תרצ"א הבע"ל, „נרשם: „דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, וכו' ו' פרקים, ועניניו אחד עשר. – נעתקו לקמן במקומם.

(2) ישעי' נה, ו.

(3) פסוק ז.

(4) הובא בפרדס שער לב (שער הכוונה) פ"ב.

(5) ראה לקו"ת בהר מג, ב. הוספות לויקרא נא, ג.

(6) פסוק ה.

(7) לתהלים שם.

(8) תהלים צ, יג.

(* ראה עוד מאמרים שמיוסדים על ד"ה אלקים זנחתנו פר"ת: ד"ה שובינו אלקי ישענו תש"ה (ספר המאמרים תש"ה ע' 37 ואילך). ד"ה כימי צאתך מארץ מצרים תשכ"א (ספר המאמרים תשכ"א ע' 313 ואילך).

ש"פ וילך, שבת תשובה, ה'תרצ"א

להאירו וע"ד דכתיב⁵⁸ והוי' יגיה חשכי, דבכדי להאיר את החשך הוא מבחי' ומדרי' והוי' דוקא⁵⁹, ולזאת הנה הטענה אשר אנחנו כל ישראל טוענים ואומרים שובה ה' עד מתי היא טענה צודקת דשוב אתה תחילה ועכ"פ שיהי' כדעת הפשרה שיהי' גילוי ההתעוררות מלמעלה לשוב בתשובה*, דאז הנה גם התשובה שבאופן הב' היינו התשובה מלמטה למעלה תהי' ג"כ במדרי' נעלית.

קיצור. יבאר כי טענתנו שוב אתה תחלה היא צודקת, כי סיבת כל ההעלמות והמניעות בעוה"ז הוא לפי שהצמצום הי' בדרך סילוק, ומהאי טעמא גם ההרגשות האלקית שמצד הנפש בעצם הם ג"כ בהעלם, והראי' דאהבה הטבעית היא מוסתרת.

ענינים. ה) ההעלמות בעוה"ז בסיבת הצמצום הראשון שהוא בדרך סילוק. ו) אהבה טבעית היא ג"כ מוסתרת.

וביאור הענין הוא, דהנה בתשובה יש ב' מדרי' תשובה תתאה ותשובה עילאה⁶⁴, דהנה כתיב⁶⁵ חטא חטאה ירושלים וארז⁶⁶ חטאה בכפלים, דחטא ועון גורם ב' ענינים הא' שממשיכים החיות דקדושה תוך היכלות הסט"א, וכמ"ש באגה"ת⁶⁷ שעי' העונות מוריד ההשפעה דשם הוי' תוך היכלות הסט"א דזהו ונוקב שם הוי'⁶⁸ כבי' עושה נקב שנמשך ההשפעה למקום שאינו ראוי וכמ"ש⁶⁹ שופך דם האדם באדם כו' שהדם הוא החיות. והב' שגורמים הסתלקות אור המאיר בכלים

(* וכענין⁶⁰ שנא⁶¹ וישכם לבן בבקר, דלבן הוא בחי' לובן העליון⁶² שמלבין עוונותיהם של ישראל (מד"ר⁶³) הנה⁶² וישכם לבן בבקר שזהו המשכה מבחי' לובן העליון שבכח זה יהי' התעוררות בתשובה מלמטה למעלה.

- (58) שמואל-ב כב, כט.
 (59) ראה תו"א מקץ לד, א. מא, א. שם, ג.
 (60) על קטע זה כתב רבינו: "מ"ש במוסגר אין צריכי' להעתיק".
 (61) ויצא לב, א.
 (62) ראה תו"א ויצא כג, א. כד, ב. אוה"ת ויצא רכה, ב ואילך. ח"ה תתסט, א ואילך. וראה לקו"ש חלק טו ע' 262 ואילך.
 (63) ראה ב"ר פ"ע, י.
 (64) ראה תניא אגה"ת פ"ד ואילך. ובכ"מ.
 (65) איכה א, ח.
 (66) איכ"ר פ"א, נו.
 (67) פ"ר.ז.
 (68) אמור כד, טו. ראה סהמ"צ להצ"צ לת, א. לט, א.
 (69) נח ט, ו. ראה לקו"ת במדבר יג, ג.

(* ראה שיחות: ש"פ ראה, מבה"ח אלול תשמ"ב; ש"פ האיזנו, שבת תשובה (התוועדות ב') תשמ"ה (תורת מנחם התוועדות תשמ"ב ח"ד ט"ע 2060 ואילך. תשמ"ה ח"א ע' 73).

יעשו תחלה תשובה, ואנחנו אומרים שוב אתה תחלה, ובאים בני קרח ועושים פשרה לא אתה תשוב לעצמך, ולא אנו נשוב לעצמנו, אלא שנינו כאחד. וצ"ל מהו הטענות דהקב"ה אומר שובו בני, וישראל טוענים שוב אתה תחלה, והפשרה דבני קרח. אך הענין הוא דהנה בתשובה יש ב' אופנים⁹, הא' היא באופן מלמעלמ"ט, והב' היא באופן מלמטה למעלה, מלמעלמ"ט הוא כמו ביצי"מ שעז"נ¹⁰ דודי לי ואני לו שהי' הגילוי מלמעלה באתדל"ע מצ"ע, שלא הי' שום התעוררות מלמטה וכמ"ש¹¹ ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, וגם שהיו משוקעים ר"ל במ"ט שערי טומאה¹², וההתעוררות היתה רק מלמעלמ"ט להתקרב לנש"י ולגואלם ולהוציאם מעומק הקלי' הקשה דמצרים, דקלי' מצרים היא קליפה קשה ביותר ארץ קשה ומלך קשה, והי' ההתעוררות מלמעלה להצילם ולהעלותם אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש, והגאולה היתה בחדש ניסן דניסן נקרא בכתוב¹³ חדש האביב, דבתיבת אביב הנה האותיות א' וב' הם כסדרן מלמעלמ"ט¹⁴ לפי דכללות הגילוי הי' מלמעלמ"ט, ולכן הנה בפסח אוצרות טל נפתחים בו¹⁵, וידוע¹⁶ דטל הוא שבא באתעדל"ע מצ"ע, ולכן הנה הטל לא מיעצר¹⁷ ואפי' אליהו שגילה הענין דלמעלה מהטבע בטבע, היינו שהראה במוחש דהטבע עצמו הוא אלקות וכתיב¹⁸ ותפל אש מן השמים כו' ולא זו בלבד שהאש לא נכבה בהמים, הנה עוד זאת כי האש אכלה את המים ונתגלה האמת כמו שהוא דהוי' הוא אלקים¹⁹, ומ"מ כשאמר (מ"א י"ז²⁰) חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהי' השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי, ומ"מ הרי לא פעל אלא עצירת גשמים ולא טל לפי שהטל יורד ממקום גבוה שלמעלה מעלה מהשתל'. והתשובה הב' היא מלמעלמ"ע והוא בחדש השביעי שהוא חדש תשרי, ובתיבת תשרי הנה האותיות הם בסדר תשר"ק²¹ שהוא מלמעלמ"ע אני לדודי תחלה ואח"כ ודודי לי²², וזהו מה שבשמע"צ מזכירים גבורות גשמים²³, דגשמים באים ע"י התעוררות מלמטה וכמ"ש²³ ואד יעלה מן הארץ, דאד הוא ל'

(9) בהבא לקמן – ראה אוה"ת בא ע' רנט ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ה ואילך.

(10) שה"ש ב, טז.

(11) וארא ו, ט.

(12) ראה זהר חדש ר"פ יתרו. ובכ"מ.

(13) משפטים כג, טו. תשא לד, יח. ראה טז, א.

(14) ראה זח"ב קפו, א. ספרי הרב המגיד: לקוטי אמרים מז, ד; אור תורה ל, א. אוה"ת בא שבערה 9.

וראה גם אוה"ת שם ע' רסב; סידור (תפילה) ע' שסח. ספר המאמרים תרל"ו ח"ב ע' שס. תרנ"ב ס"ע ג.

(15) פרקי דר"א ספ"ב.

(16) ראה לקו"ת האיזנו עג, א. עד, ב. עה, ד.

(17) תענית ג, א.

(18) מלכים"א יח, לח.

(19) שם, לט.

(20) פסוק א.

(21) שה"ש ו, ג.

(22) ריש מס' תענית.

(23) בראשית ב, ו.

שברון, שהוא שבירה וצער וכמ"ש (ירמי' מ"ח²⁴) קרוב איד מואב לבא, ואד יעלה מן הארץ הוא בחי' לב נשבר ונדכה שהו"ע התשובה וכאמרז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) א"ר ברכי' כתיב (דברים לב²⁵) יערף כמטר לקחי, כפו ערפן לתשובה מיד הגשמים יורדין, תזל כטל אמרתי הנה הטל הוא בא מלמעלמ"ט וזהו שהקב"ה אומר שובו בנים מלמעלמ"ע כמו אלול ותשרי שהוא במדרי' אני לדודי מלמעלמ"ע ואנו אומרים שובה ה' עד מתי, שיהי' בדרך מלמעלמ"ט כמו שהי' ביצי"מ, שהי' ההתעוררות מלמעלה. אך בני קרח עשו פשרה, ואמרו שובנו אלקי ישענו. והיינו שתי' התשובה מלמעלמ"ע, דכך היא העבודה האמיתית שיהי' בדרך מלמעלמ"ע, אך שיהי' ע"ז התעוררות מלמעלה, שירצו לעשות תשובה, ושיוכלו לעשות תשובה, מען זאָל וועלן תשובה טאָן, און מען זאָל קענען תשובה טאָן, שאז התשובה היא באופן אחר לגמרי. וזהו"ע הפשרה דלא אתה תשוב לעצמך היינו לא כמו ביצי"מ שהיתה ההתעוררות מלמעלה בלבד, ולא אנו נשוב לעצמנו היינו לא כמו הבא לטהר מסייעין²⁶, דהתשובה היא מלמעלמ"ע שמתעורר מעצמו ורק שמסייעין לו בלבד, כ"א שהתשובה תהי' מלמעלמ"ע ומלמעלה יומשך כח וגילוי התעוררות בשביל לשוב בתשובה, דאז הנה התשובה היא באופן אחר לגמרי.

קיצור. מהו הגילוי בעשי"ת שנמצא ליחיד כמו לרבים, ויבאר דב' אופנים (בתשובה, א) מלמעלמ"ט כמו ביצי"מ שהי' בניסן חדש האביב ואוצרות טל נפתחי' בו, ב) כמו באלול מלמעלמ"ע אני לדודי ודודי, ותשרי תשרק, והפשרה דבני קרח דלמעלה יהי' ההתעוררות על התשו', והתשו' תהי' מלמטה.

ענינים. א) יצי"מ תשו' מלמעלמ"ט. ב) אלול תשרי תשו' מלמעלמ"ע.

והנה הכח וגילוי ההתעוררות הזאת שירצו לעשות תשובה ושיוכלו לעשות תשובה ה"ה נמשך מלמעלה ממקום גבוה ועליון מאד, והוא מבחי' שמו הגדול שלמעלה גם מבחי' יגמה"ר. דהנה כללות הענין מה שהתשובה מועלת שיהי' עי"ז סליחת עוונות, אפי' אם התשובה היא כרצון השי"ת היינו שהתשובה היא מלמטה בלבד, הנה בכדי שתקבל התשובה, זהו מבחי' יגמה"ר, שזהו מבחי' עצמות אוא"ס ב"ה, שלמעלה מבחי' חכמה, כי ע"פ החכמה הרי לא מהני תשובה. דהנה כתיב²⁷ טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך, ואי' במדרש²⁸ למה טוב שהוא ישר, ולמה ישר שהוא טוב, שבא לתרץ כפל הדברים דטוב וישר, ואומר למה הוא טוב מפני שהוא ישר ולמה הוא ישר מפני שהוא טוב, שאלו לחכמה (היינו חכמה תתאה) חוטא מה עונשו, א"ל חטאים תרדף רעה (משלי י"ג²⁹) שאלו לנבואה (היינו ספי'

ידיעת אוא"ס בכל הנבראים שתי' ידיעת אלקות, ובכאו"א תהי' גילוי הנבואה וכמ"ש (יואל ג'⁴⁸) ונבאו בניכם ובנותיכם וגו' וכמו אדה"ר קודם החטא שהי' בתכלית הדביקות באלקות, וכל הדברים הגשמי' הגם שהיו יש ומציאות ומ"מ הרי לא הי' נרגש בהם ישותם ומציאותם כמו שהם עתה, ולכן הרי באדה"ר הגם שהי' אוכל ושותה ועושה שארי צרכי הגוף ולא הי' בו הרגש תאוה גשמית כלל⁴⁹, ועי' סילוק והתעלמות האור דאוא"ס הוא שבדרך פשיטות נרגש העולם וכל הישות והתאות, ועל הרגש אלקי צריכים עבודה ויגיעה עצומה, ואחר כל זה הנה אין זה בדוגמא כלל לכמו שהי' קודם הצמצום, ואפי' גם ההרגשות האלקית שמצד הנפש בעצם הנה אחר הצמצום אינו בדומה לכמו לפני הצמצום דאחר הצמצום ה"ה בהעלם, דהרי האהבה הטבעית נקראת אהבה מסותרת שהיא מוסתרת ונעלמה וכמ"ש בס"ב פ"ט וז"ל נר הוי' נשמת אדם⁵⁰ פי' שישאל הקרוים אדם⁵¹ נשמתם היא למשל כאור הנר שמתנענע תמיד למעלה בטבעו, מפני שאור האש חפץ בטבעו⁵² ליפרד מהפתילה ולידבק בשרשו למעלה ביסוד האש הכללי⁵³ שתחת גלגל הירח⁵⁴ כמ"ש בע"ח, ואף שעי"ז יכבה ולא יאיר כלום למטה וגם למעלה בשרשו יתבטל אורו במציאות בשרשו אעפ"כ בכך הוא חפץ בטבעו. כך נשמת האדם וכן בחי' רוח ונפש חפצה וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה הגם שתי' אין ואפס ותתבטל שמה⁵⁵ במציאות לגמרי ולא ישר ממנה מאומה ממהותה ועצמותה הראשון אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה כו' נקראת אהבה זו בנפש האלקית שרצונה וחפצה לדבק בה' חיי החיים ברוך הוא בשם אהבה מסותרת כי היא מסותרת ומכוסה עכ"ל הרי דאחר הצמצום הנה ההרגשות אלקית שבנפש מצד עצמו בטבעו, הוא ג"כ בהעלם, וכמו"כ הוא בכל הרגש אלקי שהוא בהעלם, ובפרט ידיעה אלקית וקירוב ודביקות באלקות צריך יגיעה ועבודה רבה ביגיעת בשר ויגיעת נפש, שכ"ז הוא ע"י ההתעלמות דאוא"ס ב"ה, דהסיבה לזה הוא מה שהצמצום הראשון הי' בבחי' סילוק, והן אמת דהכוונה בזה הוא בשביל יתרון האור שמתוך החשך⁵⁶, אבל הלא צריכים ע"ז יגיעה גדולה ביותר⁵⁷, ובמילא צריכים גילוי אור עליון ביותר, דכל מה שהוא למטה יותר צריכים גילוי אור עליון וגבוה ביותר⁵⁷

(48) פסוק א.

(49) ראה תורת חיים בראשית ל, ג ואילך. ספר המאמרים עטר"ת ע' תיד. תרפ"ו ע' רכו.

(50) משלי כ, כז.

(51) יחזקאל לד, לא. יבמות סא, א.

(52) כ"ה בהעתקה, בספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1 ובתניא מהדורא קמא (קה"ת, תשמ"ב) ע' קלב. בתניא שלפנינו: בטבע.

(53) ראה גם שבילי אמונה נתיב ט.

(54) ראה גם רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ג ה"י. רד"ק ישעי' מ, יב. שבילי אמונה נתיב ב שביל ג. נתיב ט. בית אלקים (להמבי"ט) שער היסודות פ"ט. עקרים מאמר ב פי"ז.

(55) כ"ה בהעתקה ובספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. בתניא שלפנינו: שם.

(56) ע"פ קהלת ב, יג.

(57) כ"ה בהעתקה ובספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. בכתי"ק: יותר.

(24) פסוק טז.

(25) פסוק ב.

(26) שבת קד, א.

(27) תהלים כה, ח.

(28) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו.

(29) פסוק כא.

מלך אשר חטא בחטא גדול, הרי הפדגוג שלו צריך לפעול ב' ענינים הא' שהמלך יכפר ויסלח לבנו, והב' לפעול בהבן אשר יתחרט וישוב בתשובה פנימית, וזהו דכתיב אני אעביר כל טובי על פניך, דהמשכת הסליחה הוא מבחי' טוב וישר שהם יגמה"ר, אבל בכדי שיהי' המשכת כח וגילוי התעוררות מלמעלה על התשובה הנה צ"ל ההמשכה מבחי' כל טובי שלמעלה מבחי' טוב וישר. וז"ש⁴¹ וחנותי את אשר אחון, דחנון הוא מתנת חנם שהוא אף כמי שאין לו זכות כלל כ"א מתנת חנם בלבד, וכדאי' במד"ר (דברים פ"ב⁴²) א"ר יוחנן מכאן אתה למד שאין לברי' כלום אצל בוראו, שהרי משה רבן של כל הנביאים לא בא אלא בלשון תחנונים וזה נמשך מבחי' אני אעביר כל טובי. שאז הנה התשובה היא באופן אחר לגמרי.

קיצור. בכדי שהתשו' תועיל הוא המשכה מיגמה"ר שלמעלה מחכ', ונק' טוב וישר, למה ישר בלי עיכוב לפי שהוא טוב יגמה"ר, ושיהי' ההתעוררות לעשות תשו' הוא המשכה משמו הגדול הנק' כל טובי שלמעלה מיגמה"ר.

ענינים. ג) יגמה"ר נק' טוב וישר. ד) שמו הגדול נקרא כל טובי.

והנה באמת הרי הטענה שאנחנו כל ישראל טוענים ואומרים שוב אתה תחלה שנא' (תהלים צ"ג) שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך היא טענה צודקת. דהנה כללות הסבה העיקרית על כללות ההעלמות וההסתרים שבעוה"ז והריבוי מניעות ועכובים על לימוד התורה וקיום המצוות הנה הסבה העיקרית היא בחי' ההתעלמות דאוא"ס שע"י צמצום הראשון שהי' בדרך סילוק ולא בבחי' מיעוט לבד, דהנה ידוע⁴³ דהצמצום הראשון הוא חלוק מכל הצמצומים, דכל הצמצומים הם רק בדרך מיעוט האור והגילוי בלבד דממדרי' למדרי' מתמעט האור שהוא בדרך מיעוט אבל לא בדרך סילוק, אבל צמצום הראשון אינו בבחי' מיעוט כ"א שהוא בבחי' סילוק, והיינו דקודם הצמצום שהי' אוא"ס ממלא כל מקום החלל⁴⁴ היה ההרגש (דער דערהער) דאוא"ס והקירוב לאוא"ס ב"ה בדרך פשיטות⁴⁵, והרגש העולם (דער דערהער אין וועלט) הי' בבחי' ריחוק לגמרי ובדרך טפל לגמרי, וכאומר אז עס איז עפעס פאַראַן אַ זאָך אבל הוא בדרך ריחוק וטפל לבד, וכמו שיהי' לעתיד שיהי' ידיעת אוא"ס בכל הנבראים דאז הנה כתיב (ירמי' ל"א⁴⁶) ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את הוי' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאום הוי', והגם דלע"ל יהי' ג"כ קטן וגדול⁴⁷, ומ"מ הנה כולם ידעו אותי שיהי'

נו"ה³⁰) חוטא מה עונשו א"ל הנפש החוטאת היא תמות (יחזקאל י"ח³¹) שאלו לתורה (בחי' ח"ע) חוטא מה עונשו, אמרה יביא קרבן ויתכפר, והוא רק על דשוגג דעל המזיד לא מהני קרבן³² (ובילקוט³³ הלשון יביא אשם ויתכפר, ואשם בא על המזיד³⁴ ומבואר במ"א³⁵) שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה ויתכפר לו, הה"ד טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך שהוא מורה לחטאים דרך שיעשו תשובה, והיינו דבכללות³⁶ הענין מה שהתשובה מועיל הוא המשכה מבחי' טוב, דטוב הם יגמה"ר שהם טוב בעצם וכמו שאנו אומרים³⁷ הטוב כי לא כלו רחמיך שהוא המשכה מבחי' יגמה"ר. ובזה יובן דיוק ל' המדרש למה טוב שהוא ישר, ולמה ישר שהוא טוב, דהנה ההמשכות מיגמה"ר היא המשכה בלי התעכבות כלל וכמ"ש³⁸ עד מהרה ירוץ דברו שהוא בלי התעכבות³⁹, ועוד דכמו שהוא למעלה כן הוא נמשך למטה שזוה"ע ישר בלי התעכבות וכלי שינוי. וזהו למה טוב שהוא ישר, דלהיותו ישר ה"ז הוראה שהוא המשכה מבחי' טוב בחי' יגמה"ר, ולמה ישר היינו מפני מה הוא בלתי מתעכב בהשתל' לפי שהוא טוב שהוא הגילוי מבחי' יגמה"ר. א"כ הנה זה גופא שהתשובה תועיל הוא המשכה מבחי' טוב וישר שהוא למעלה מבחי' החכמה, דלא מיבעי דע"פ הנבואה שהיא בספי' נו"ה התשובה אינה מועילה, הנה גם ע"פ החכ' הרי התשובה אינה מועילה, דחכ' תתאה אמרה חטאים תרדף רעה, ובכדי שהתשובה תועיל הוא המשכה מבחי' טוב וישר שהם יגמה"ר, ובפרט שגם ההתעוררות על התשובה תהי' מלמעלה הנה המשכת כח זה וגילוי התעוררות זו, צריכים שיהיו נמשכים ממקום עליון יותר, והיינו למעלה מיגמה"ר והוא מבחי' שמו הגדול שעד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד⁴⁰. ובזה יובן מ"ש⁴¹ אני אעביר כל טובי על פניך, דאחר חטא העגל הי' צריך משה לפעול ב' ענינים, הא' לפעול סליחה, שיסלחו לישראל על חטאם, והב' להמשיך כח וגילוי התעוררות דישראל יעשו תשובה פנימית והמשל בזה כמו בן

(30) ראה שער היחודים פ"א. שער רוח הקודש דרוש א.

(31) פסוק ד.

(32) ראה תניא אגה"ק סו"ס כח. סה"צ להצ"צ קיא, א ואילך. אוה"ת מטות ע' אירסד ואילך. דרושים ליוהכ"פ ע' איתקנו ואילך. ספר המאמרים תרל"ג ח"א ע' קמט. ע' קצג. המשך תער"ב ח"ג ע' אירגנ. ספר המאמרים תרע"ח ע' ריא. ד"ה וכל אדם לא יהי' באוהל מועד תשכ"ג (ספר המאמרים מלוקט ח"ה ע' יח. בהוצאה החדשה – ח"א ע' עז). לקו"ש חט"ז ע' 421. שיחת ש"פ לך לך תשמ"ה (תורת מנחם – התוועדות תשמ"ה ח"א ע' 572 ואילך).

(33) ילקוט שמעוני תהלים רמז תשב.

(34) רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ג הי"ד. הל' שבועות פ"א ה"ט. הל' שגגות פ"ט ה"א. ה"ה. ה"ז.

(35) ראה זית רענן לילקוט שמעוני שם. ד"ה טוב וישר תרל"ו. תרס"ד (ספר המאמרים תרל"ו ח"ב ס"ע שט ואילך. תרס"ד ע' קא).

(36) כ"ה בהעקפה ובספר המאמרים קונטרסים שבהערה I. בכתיב: דכללות.

(37) בתפילת העמידה.

(38) תהלים קמז, טו.

(39) ראה לקו"ת קרח נה, ד ואילך.

(40) פרקי דר"א פ"ג.

(41) תשא לג, יט.

(42) פיסקא א.

(43) ראה עין חיים שער א (דרוש עגולים וישר) ענף ב. אוצרות חיים ומבוא שערים בתחלתן. תו"א וירא יד, ב. לקו"ת הוספות לויקרא נא, סע"ב ואילך. ספר המאמרים תרפ"ט ע' 253. תרצ"ו ע' 75 ואילך. ד"ה בסוכות תשבו שנה זו (תרצ"א).

(44) ראה מקומות שבהערה הקודמת. ספר המאמרים תרצ"ב ע' טו הערה 78.

(45) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקלד ואילך. ע' תתקצה. ספר המאמרים תרצ"ו ע' 76 ואילך.

(46) פסוק לג.

(47) ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' קמא. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' רסח. המשך

ובכה תרל"ז פק"ז.